

NUNATSINNI NUNAT INOQQAAVISA PISINNAATITA AFFIISA INISSISIMANERI

Issittumi Nunat Inoqqaavi Namminersortut

Asseq 1: ICC Billede

Linda Lyberth Kristiansen

Ilisimatusarfik
Bachelorprojekt
Afdeling for Kultur og Samfundshistorie
Vejleder: Ebbe Volquardsen
Eksaminator: Marianne Jensen
Afleveringsfrist: 30. juni 2021
ECTS Point: 20
Antal Anslag: 55.116

1.Imarisai

2. Allaqlqaasiut	2
2.1 Suliassiissut	3
3. Teori	3
4. Empiri.....	5
5. Issittumi Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffisa Nassuiarnera	7
5.1 <i>Inuit Circumpolar Council</i>	8
5.2 <i>ICC-p Nunatsinni Inissisimanera</i>	11
5.3 <i>Rights on Self-identification</i>	14
6. Nunatsinni Inuiaat Pisinnaatitaaneri.....	16
7. Ullutsinni Nunaqqaqqartutut Inissisimaneq	19
8. Naliliineq.....	22
9. Naggasiineq.....	25
10. Atuakkat Atorneqartut	26
10.1 <i>Nittartakkatigut Aallerfuit</i>	27
10.2 <i>Inuit Apersukkat</i>	28
Bilag 1.....	29
Bilag 2.....	31

2. Aallaqqasiut

Sorsunnersuup aappaata kingorna FN 1953-imi aalajangiivoq nunasiaateqarsimanerup unitsinneqarnissaa pillugu. Taamaattumik tamanna ilutigalugu Kalaallit Nunaat Danmarkip iluani amtinngorpoq, tassa naalagaaffiup Danmarkip kommuneqarfittut aaqqissuussaanerata ataaniilerluni (Gulløv, 2017:321).

Nunatsinni 1979-imi namminersorneruneq eqqunneqarpoq. Tassanilu inuiaqatigiittut immikkullarissutut taaneqarpugut Danmarkip naalagaaffiata iluani. 1989-imi nalunaarut ILO Konvention nr. 169-imeersoq 1996-imi Danmarkimi atuutsittussangortinnejqarpoq, nunani namminersortuni nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffeqarneranut tunngassuteqartoq. 2007-imilu FN-imi ataatsimeersuarnermi aalajangersagaq nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pilligit nalunaarummut tunngasoq nunatsinni akuersissutigineqarpoq atortussangortinnejqalerlunilu. 2009-mi nunatsinni namminersorneq eqqunneqarpoq tamannalu ilutigalugu inuiaqatigiittut isigineqalerpugut, nammineq aaliangiisinjaassuseqalernerpullu annertunerusoq eqqunneqarluni. Kalaallisut oqaatsivut pisortatigoortumik oqaasinngorput, minnerunngitsumillu namminiilivinnissamut aaliangiisinjaassuseqarneq nunatsinni pigilerlutigu (Lov om Grønlands Selvstyre, 2009).

Tamannalu ilutigalugu qallunaanngorsagaasimanerup aqqani oqaaseq nunat inoqqaajuneq kalaallit akornatsinni assigiinngitsunik isumaqartinnejqartarpoq, assigiinngitsunillu isigineqartarluni. Ullumikkut namminiilivinnissamut aqqutip nalaani nunat inoqqaavisut pisinnaatitaaffeqarnerput, aammalu namminiilivissagutta nunat inoqqaatut isigineqarnerup sumiikkumaarneranik isummat assigiinngitsut saqqummiunneqassapput. Nunat inoqqaajuvugut? Nunarput naalagaaffinngorpat nunat inoqqaasut suli isigineqassaagut? Nunat inoqqaasut pisinnaatitaaffeqarnissamik suliaqartut ilisimasaqartullu apersorneqassapput, qanoq isumaqarfigineraat tunuliaqutitik malillugit namminneq isumaat aallaavigalugit misissuineq ingerlassaaq, isummat assigiinngitsut saqqummiunneqarlutik.

Nunarsuaq tamakkerlugu nunat inoqqaajusut 370 millionit sinnerlugit amerlassuseqarput. Tamakkuupput nunarsuarmi piitsuunerpaatut, suusupagisaasutut amerlasuutigullu malersugaasutut inisisimasut ilaat (Olsen, 2007: 3).

Nunani issittuni naggueqatigiit Inuit tassaapput: Rusland/Chukotka, US/Alaska, Canada/Inuvialuit, Nunavut, Nunavik, Nunatsiavut aammalu Danmark/Kalaallit Nunaat.

Nunatsinnilu Kalaallit Nunaat nunani issittuni nunat inoqqaanut ilaavoq, taakkulu akisussaaffigaat pisinnaatitaaffigalugulu inuiattut immikkullarissutut pisinnaatitaaffeqarnissaq nunat inoqqaatut (Cochran, 2009: 1).

Kalaallit Nunatsinni nunat inoqqaajuneq ullumikkut qanoq paasisassaava? Sumi inisisimasoqarpa? Allaaserisami issittumi nunat inoqqaajuneq Kalaallit Nunaanni sumi inisisimanersoq aammalu siunissami naalagaaffinngoreernerup kingorna sumi inisisimajumaarnersoq misissussavara isumaliutersuuteqarfigalugulu.

2.1 Suliassiissut

Allaaserisami misissorneqassaaq nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinut tunngasut. Kalaallit Nunaanni namminiilivinnerup kingorna sumi inisisimajumaarnissat, tassanilu isummat assigiinngitsut atorneqartut misissorneqarlutilu takutinniarneqassapput. Nunat inoqqaajunermi isiginnittariaatsit isummalla assigiinnginneri misissuininni ukkatarineqassapput.

Isumaqtusarsaasoq Naalakkersuisunit pisortaniillu "Kalaallit Nunaat nunat inoqqaajulluni namminersortuuusinnaanngilaq, taamaattumik naalagaaffinngussappat nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii atuukkunnaassapput." Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinut suliaqartut aammalu minnerunngitsumik ICC apeqqummut tassunga qanoq isumaqarnersoq, aammalu nunatsinni sumi inisisimasoqarnersoq misissussavara.

3. Teori

Nunat inoqqaavinut taaguutit assigiinngitsorpassuupput, assigiinngitsunillu isigineqartarlutik. Taamaattumik nunat inoqqaavisa taaguutai nassuaataallu assigiinngitsut teoriitut atussallugit tulluartissimavara.

Thomas Trier Hansenip suliaani '*Råstofaktiviteter i Grønland*' 2013-imeersumi taaguut 'nunat inoqqaajuneq' isumaliutersuutigaa allaaseralugulu. Hansen aallaavigalugu pisariaqarpallaarsimannilaq nunat inoqqaajunerup oqaasertaa nalilersussallugu, kisiannili

FN-ip nalunaarutaani peqquteqartumik aaliangersimasumik erseqqaarissumillu isumaliutorsorneqanngilaq nunat inoqqaajuneq kikkunnut tunngatinneqarnersoq, kisiannili sumiiffit aallaavigalugit tunngavilersorneqartarlutik. Taamaakkaluartoq "Sub-commission on Prevention of Discrimination and Protection of minorities" Martinez Cobop 1984-imi nassuiarsimavaa:

"...those which having a historical continuity with pre-invasion and precolonial societies that developed on their territories, consider themselves distinct from other sectors of societies now prevailing in those territories, or parts of them. They form at present non-dominant sectors of society and are determined to preserve, develop, and transmit to future generations their ancestral territories and their ethnic identity, as the basis of their continues existence as peoples, in accordance with their own cultural patterns, social institutions and legal systems." (se UNDoc.E/CN.4/sub.2/1986/7 and Add. 1-4, para. 379-382).

Uani oqaatiginiarneqarpoq nunat nunasiaasimasut nammineq immikkoortortallit, nunaminni minnerussuteqartuarsimasutut inisisimasut, aammalu nunaminni inuiaqatigiit akornanni naalagarsiortitaasimasutut inisisimasut, aammalu pisinnaatitaaffeqartut nunaminni namminneq ineriertortitsinissaminnik, ineriertornissaminnik siuariartornissaminnillu kinguaariit tulliuttut eqqarsaatigalugit, aammalu siuaatik ataqqillugit, kinaassutsitik aallaavigalugit, inuiaqatigiittut akuunertik namminneq piorsarsimassutsikkut pingaartitatik ilutigalugit aallaavigalugillu inuiaqatigiinni inuusut.

ILO konvention 169-imi aamma taaguut "nunat inoqqaajuneq" aaliangersimasumik nassuaasersorneqanngilaq. Kisannili sumiiffik aallaavigalugu aalajangiisersuisarlutik. ILO konvention tassaavoq inatsi malinneqartussaq nuna tamakkerlugu nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiannut atuuttussiaq malinneqartussaq 1989-imeersoq (Petersen, 1997).

Isumaqtigiissummi nr. 169-imeersumi kapitali siullermi artikel 1 ataani nr. 3-mi ima allassimasoqarpoq:

"3. Isumaqtigiissummi matumani oqaaseq atorneqartoq "inuiaat" nassuaaserneqassanngilaq pisinnaatitaaffinnut nunat tamalaat akornanni inatsisini oqaatsimik taassuminnga atuinermut kinguneqartussatut." (Nunat Inoqqaavi Inuiaallu Naggueqatigiit Naalagaaffinni Namminersortuniittut Pillugit Isumaqtigiissut, 1989:2).

Isumaqtigiiusummi oqaaseq “inuaat” nassuaaserneqannginnissaa pingaartissimavaat, nunat inoqqaavi inuaat ilaasa “mininneqannginnissai” anguniarlugu. Taassumalu imarisaata nassuaataani ilaavoq sumiiffinni atuutsinneqarnerisa nassuaataa.

Siullertut taaneqarpoq naggueqatigiit nunani namminersornerusuni namminneq immikkut ileqqoqarnerisa, oqaaseqarnerisa, namminnerlu immikkuullarissumik piorsarsimassutsikkut immikkuullarissuteqarnerisa ilutigisaraa nunat inoqqaatut taaneqartarnertik. Inuaqtigiiit nunasiaataasimasut, kinaassutsiminnik naqisimaneqarnikut tassaasut ullumikkut nunat inoqqaajusut.

Nammineq inuttut kinaassutsimut atassusiisinnaanermi ILO Konvention nr. 169-imeersup pingaartutut aamma ilaatippaa (Hansen, 2013: 10).

4. Empiri

Danmarkip naalagaaffiata iluani ikinnerussuteqartuuvugut¹, Kalaallit Nunaatalu iluani amerlanerussuteqartutut² inissismalluta, oqartussaassuseqartuulluta nunatsinni.

Naalagaaffiup iluani pissutsinut politikki (indenrigspolitik) eqqarsaatigigaanni nunatsinni nunaqaqqaartuulluta oqartussaassuseqarneq namminerlu aaliangiisinjaassuseqarneq annertooq pigivarput. Nuna allat pillugit politikkip (udenrigspolitik) iluani aaliangiisinjaassuseq annikilluni. Kalaallit Nunaat ullumikkut soqtiginartutut inissismavoq, nunaqaqqaartuugaluarluni nunaminni akisussaaffik annertooq tigummimmassuk, siunissamilu sumi inissismajumaarnersoq aamma soqtiginartutut inissismavoq. Kalaallit Nunaat naalagaaffinngoruni sumi inissismajumaarpa?

Politikkikkut inissismaneq allanngorpat aamma nunarsuarmioqataanitta inissismanera allanngussaaq, taamaattumik inuiattut nunaqaqqaartutullu isiginnittariaaserput sumununa killittoq.

Misissugara akissutissarsiniarlugu aaliangersimavunga isummat assigiinngitsut misissorniarnerini apersuinerit assigiinngitsut aallaavigalugit misissuissallunga.

Apersuininnilu pingaartissimavara issittumi nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik ukiuni arlalinni suliaqarnikunik apersuissallunga, taakkulu inuit assigiinngitsut isumai aallaavigalugit inerniliussissallunga. Apersuininni apersorpakka: Tukumminngiaq Nykjær

¹ (Danskisut nutserlugu ‘Minoritet’)

² (Danskisut nutserlugu ‘Majoritet’)

Olsen, Hjalmar Dahl (ICC-meersut), Aqqaluk Lynge, Karla Jessen-Williamson aammalu Sara Olsvig.

Ilisimatusarnikkut allaatigineqarsimasut aammalu pisortatigoortumik nalunaarusiat assigiinngitsut najoqqutarivakka soorlu nunat inoqqaajuneq nunatsinni ullumikkut inissisimanera misissorniarlugu Thomas Trier Hansenip allaatigisimasaa "*Råstofaktiviteter i Grønland*" najoqqutarivara, aammalu '*Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii Pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit Nalunaarusiaat*' aallaavigivara aammalu ILO konvention nr. 169 1989-imeersoq.³ Aammalu ICC-p anguniagai Arctic Policy taavalu Arctic Sovereignty Declaration aallaavigalugit.

Nunat inoqqaajunermut taaguut pisortatigoortumik peqquteqartumillu aaliangersimasumik nassuaaserneqarnikuunngilaq. Atuakkannilu assigiinngitsuni nunat inoqqaajunerup assigiinngitsunit nassuaasersorneqarnera aamma misissorpara, qanoq namminneq nassuiarsimaneraat. Aammalu Naalakkersuisut oqaaseqaataat, anguniagaat⁴ akissutaallu nunat inoqqaajuneq pillugu isiginninnerat oqaaseqaataallu misissorlugit (bilag 1). Apersuininni apersukkakka tamarmik assigiinngitsunik apeqquteqarfigaakka, kisiannili nunarput naalagaaffinngorpat nunat inoqqaatut pisinnaatitaaffeqarneq sumut killikkumaarneranik apeqqut qitiutillugu tamanut apeqqutigaara, tamarmillu assigiinngitsunik akissuteqarput namminneq immikkut isiginnittariaatsitik malillugit.

Konvention: Inatsisitigut atuutsinneqartoq toqqaannarnerusumik, toqqaannartumik sunniuteqartussaq (hard law).

Deklaration: Nalunaarut, inatsisitigut pituttuvallaannginnerusoq (soft law).

³Uani aamma atuarneqarsinnaavoq: Retsinformation, 1997, Bekendtgørelse af ILO Konvention nr. 169 af 28. juni 1989 vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater:

(<https://www.retsinformation.dk/eli/ltc/1997/97>)

⁴ Naalakkersuisut: Bilag 10 Verdens oprindelige folk

(<https://naalakkersuisut.gl/da/Naalakkersuisut/Selvstyre/Selvstyrekommisionen/Betaenkning-afgivet-af-Selvstyrekommisionen/Bilag-10>)

5. Issitumi Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffiisa Nassuiarnera

Pisinnaatitaaffiit ataatsimoorussamik aammalu inunnut ataasiakkaanut atuupput. FN-ip ataatsimeersuarnerani 2007-imi aalajangersagaq Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit nalunaarummut tunngasoq akuersissutigaat. Tamanna pivoq ukiut 20-it sinnerlugit FN-ip aaqqissugaanerata iluani isumaqatigiinniaqatigiittooqareerneratigut.

Nalunaarusiaq malillugu nunat inoqqaavisa inuaat allat tamaasa nalgimmatigit, akuersaarluguttaaq inuaat tamarmik pisinnaatitaaffeqarmata immikkuullarinnissamut, imminnut immikkuullarissutut isiginissamut, taamatullu innermikkut mianerineqarnissamut, naqissuserluguttaaq inuaat tamarmik atugartuussutsit kulturillu assigiinggaqitaarnerannut pisuujussusiannullu ilalersueqataammata, tamakkulu inuiassuit ataatsimut kingornussarsiaannut pinnguutaammata, aammalu nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffimminnik atuinermanni immikkoortitsinermik sumilluunniit pinaveersaartinneqartariaqarnerat (Olsen, 2007: 6f).

Nunat inoqqaavi oqaluttuarisaanermi naapertuilluanngitsumik pineqarnermi erloqisitaasimammata, soorlu nunasiaqarnikkut, nunaminnik nunanillu najukkaminnik isumalluutiminillu arsaagaanermikkut, taamaalillutik pingaartumik namminneq pisariaqartitatik soqutigisatillu malillugit ineriartornermut pisinnaatitaaffimminnik atuinissamut pisinnaajunnaarsitaallutik.

Nunat inoqqaavilu maanna iluminni aaqqissueqatigiimmata naalakkersuinikkut, pissaqarnikkut, inooqatigiinnikkut kulturikkullu patajaallisarnermik aamma siunertaralugu immikkoortitsinerit naqisimanninnerillu suulluunniit tamarmik atuuffigisimasaminni atuukkunnaarnissaat.

Nunat inoqqaavisa ilisimasaannik, kulturiinik ileqqunik mianerinninneq ilaammat piujuartitsisumik naliqimmiillu ineriartornermut aamma eqqortumik avatangiisilik aqutsinermut.

Erseqqissarneqarporlu Naalagaaffiit Peqatigiit pingaartumik ingerlaavartumillu suleqataasussaammata nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa siuarsarnissaanni illersornissaannillu. Akueralugulu naqissuserneqarpoq nunat inoqqaavi inuttut ataasiakkaatut immikkoortitsinertaqanngitsumik inuit pisinnaatitaaffiinut nunat tamalaat akornanni inatsisinut atuuttunut pisinnaatitaaffeqarmata, aamma nunat inoqqaavisa pigimmatigik

ataatsimoorullugit pisinnaatitaaffiit atasussaanerminnut, inuunerinnerminnut inuiattullu ineriartornissaminnut pingavissuuusut. Pissutsit nunap ilaanni ataatsimiit allamut aamma nunamit nunamut assigiinngimmata, aamma naalagaaffinni nunallu immikkoortuini immikkoorutit aamma oqaluttuarisaanermi kulturikkullu kingornussarsiaqarnermi assigiinngissutsit naatsorsuutigisanut ilaasariaqartut tassaasallu: Inughuit, Iivit kitaamiullu (ibid. 10).

Naalagaaffiit Peqatigiit inuisa isumaqatigiissutsikkut uppermarsaqippaat inuttut pisinnaatitaaffiit tunngaviusut, inuup ataaqqinassusiata erianassusiatalu aammalu angutit arnallu naligiimmik pisinnaatitaaffeqarnerisa pingartinneqarnissaat isumalluarfigigitsik, aalajangiussimallugulu inuttut atugarisanik siuarsaniarnissaq inuuniarnermilu atugarisanik pitsaanerulersitsinissaq (Inuttut pisinnaatitaaffiit pillugit silarsuarmioqatigiinnut nalunaarut, 2007).

5.1 Inuit Circumpolar Council

Inuit Circumpolar Council (ICC) 1977-imi pilersinneqarpoq Eben Hopsonimit Alaskarmiumit. Ukiuni arlalinni ineriartupallassimavoq naalagaaffimmut atassuteqanngitsumik peqatigiiffiulluni. Tassanilu inuiaat katillugit 180,000 peqataasuupput, Alaska, Canada, Kalaallit Nunaat aammalu Chukotka (Rusland).

Pisariaqartinneqarnikuunera nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa pilersinneqarnissaat ilutigalugu immikkoortitaallutik, kinaassusersiorneqarlutik nunaminni assigiinngitsuni pineqarnikuunerannik illorsorneqarnissaat anguniarlugu, soorlu kulturiminnik aallussiinnarnissamik nammineq pisinnaatitaaffeqarnissaq, kulturimut allamut akulerulluni kulturiminnik annaasaqannginnissaat anguniarlugu, namminiunissaminnik pisinnaatitaaffeqarnissaq allanngortinniarneqannginnissarlu aallaavigalugit peqatigiiffik pilersinneqarpoq.

Ukiuni arlalinni nunat inoqqaatut pisinnaatitaaffeqarneq illorsorneqarnissarlu sorsuutigiuarsimavaat, ataatsimoornissaq attaveqaqatigiinnissarlu. Ukiuni sisamakkaartuni ataatsimersuarneq nunani issittunit ingerlanneqartarpoq, tassanilu anguniakkat nutaat, eqqummaariffigineqartussat ataatsimiissutigineqartarput (About ICC- Uniting Inuit since 1977).

ICC naggueqatigiinni inuit siunnersuisoqatigiiffiattut Naalagaaffiit Peqatigiinnit (FN) nunani tamalaani kattuffittut akuerisaalluni inissisimavoq, FN-ip ataani ainggaasarsiornermut inooqatigiinnermullu siunnersuisoqatigiinnut (ECOSOC) immikkoortoq II naapertorlugu inissismalluni. Tamanna FN-imi nunat inoqqaavinut tunngassuteqartuni allanilu peqataasinnaanermik oqaaseqarsinnaanermillu piginnaatisivoq isumaqlunilu. Naalagaaffiit Peqatigiinni aammalu nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik siuarsaalluni sulinermini FN piginnaatisissutnik sisamanik tunngaveqarpoq.

- Naalagaaffiit Peqatigiit nunat inoqqaavinut suliat pillugit ataavartumik ataatsimiittarfia (Permanent Forum in Indigenous Issues)
- Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit suleqatigiissitat immikkut ilisimasallit (Expert Mechanism on the Rights of Indigenous Peoples, EMRIP)
- Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii pillugit immikkut nalunaaruteqartartoq (Special Rapporteur on the rights of indigenous peoples)
- Voluntary Fund for Indigenous Peoples

ICC-p naggueqatigiit Inuit pisinnaatitaaffii taamatullu aamma Nunat inoqqaavisa tamarmik pisinnaatitaaffiinik illersuinini ingerlattussavaa (Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii, ICC).

ICC-p ukiuni tulliuttuni suliamini siullertut pingaartitarai: Nuna tamakkerlugu nuna inoqqaavisa pisinnaatitaaffiini attaveqaqatigiinneq suleqatigiissinnaanerlu, piniarnermi nerisareqatigiissutsip tungaatigut isumannaarsuineq, ilaqtariinneq inuusuttuunerlu, peqqissuseq, ilinniagaqarneq oqaatsillu, ilisimasaqassuseq, piujuannartussamik piniarneq, avatangiisit, piujuannartussamik ineriartortitsineq, attaveqaqatigiinneq aammalu piginnaassutsinik ineriartortitsineq (Eegeesiak, 2018:5).

Arctic Sovereignty Declarationimi assigiinngitsutigut pisoqartillugu illersuutissatut aammalu sakkussatut atorneqartussatut pilersinnejarpooq. Hjalmar Dahl siulittaasoq ICC-mi nunatsinni aammalu ICC Internationalimi siulittaasutut tulliuvoq, apersonerani eqqaavaa pisinnaatitaaffiit taakkartorneqartut (Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii Pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit Nalunaarutaat 2007)-meersup iluani nungutinnejarsinnaanngitsut. 1980-imi kattuffik ICC Greenland Nuummi ataatsimeersuarnermi pilersinnejarpooq. Naggueqatigiit inuit suleqatigiinnerulernissaat aammalu suleqatigiinnerunermik ineriartortitsineq ineriartortinnissaa siunertaavoq aammalu kulturikkut, inooriaatsitigut allatigullu illersorneqarnissaq namminerlu aamma illersornissaq siunertaasimapput,

minnerunngitsumillu pisinnaatitaaffiit eqqarsaatigalugit aammalu avatangiisit illersornissaat eqqarsaatigalugu.

ICC nunani tamalaani kattuffiuvoq (International Inuit Organisation) nunani tamalaani naggueqatigiit Inuit akuunerulernissaat aammalu oqaloqataanissamut periarfissagissaarnerulernissaannut anguniagaasimavoq. 1983-imi Naalagaaffiit Peqatigiinnit (FN) kattuffittut ICC akuerisaavoq. Naalagaaffiit Peqatigiinni nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiata ataani oqaloqataasinnaanngorput aammalu paasissutissanik assigiinngitsunik tunioraasinnaatitaanermik pisinnaalerput. Danmarkimi naalagaaffiup ataani nunat inoqqaavinut tunngasuni suliaqarnermi kisiartaalluni peqatigiiffiuvoq. Naggueqatigiit Inuit ataatsimoorlutik suleqatigiiffiat (Interview, Dahl 2021).

Hjalmar Dahlip eqqaqqippaa pisinnaatitaaffiit suulluunniit sorsuutigisassaasut. Atuutsinneqarneri sissuertussaavaat, aammalu pisortaniit kommunemiit atuutsinneqarneri nakkutigisussaavaat. Innuttaasut pisinnaatitaaffitsigut innarlerneqartutut misigisimagunik suut pisinnaatitaaffiit pineqarneri eqqummaariffigisussaatitaavaat.

Nunat inoqqaavi namminneerlutik siunnersuuteqarnikuupput, taamaasillunilu ineriartortinnejartuarnikuulluni, taavalu massakkut akuerineqarnikumik 2007-imi FN aqqugalugu pisinnaatitaaffeqalernikuullutik kisianni inatsisituunngitsoq. Sakkussatut pisinnaatitaaffiit atuuttut aallaavigalugit atuutsinneqartussaallutik.

Ilanngullugu eqqaavaa ataqqinartuusut pisinnaatitaaffiit illersugassaallutillu, kisiannili imminermini atuutsilerneqarnavianngillat nammineq sorsuutiginngikkaanni. Inuiaqatigiit inoqqaajusunit sorsuutigisassatut siunertaapput aamma pisortaniit.

ICC-p sissuigassarivaat eqqartorneqartarneri, aammalu eqqaavaa siornatigut isumaqartoqartarnikuusoq naalakkersuisut tungaannit, namminersulivinnitta kingunerisaanit nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii annikilliartussasut, kisiannili eqqaavaa eqqunngitsoq, inuit piginnittuummata pisinnaatitaaffinnik, naalakkersuisut imaluunniit politikerit piginnittuunnginneri taakkartorpaa, arsaarinnissutigisinnaanngimmatikkit pisinnaatitaaffeqarneq pissutigalugu inuit piginnittuummata, kisiannili taakkuullutik atuutsitsisussat. Taamaattumik pisinnaatitaaffinnik arsaarinnissinnaannginneri taakkartorpaa (Interview, Dahl 2021).

5.2 ICC-p Nunatsinni Inissisimanera

Taakkartoriikkanni ICC assigiinngitsunik siunertaqarpoq, kisiannili ICC politikkikkut sumulluunniit attuumassuteqanngilaq. Kisiannili ICC-mi aaliangersakkat, isummat sulinerminni aallaaveqartarput suliassiissutit assigiinngitsunik aallaaveqartunit.

Taassumalu iluani ilaapput 2018-imi Alaskami ataatsimeersuarnermi aaliangersakkat. Tassanilu allaqqavoq qinngorernik ulorianartatalinnik Uranitalinnik issittumi atuiffiunnginnissaat, taakkunani aalajangersaaffigineqarpoq, pissutigalugu 1977-imiilli aalajangersagaqarmata Arctic Policyp iluani qinngorernik ulorianartatalinnik issittoq atuiffiunnginnissaat taamanili aalajangerfigineqareernikuusimammat. ‘Peaceful and Safe Uses of the Arctic’ ataani aaliangersakkani imatut allaqqasoqarpoq:

“7. Mining and refining of uranium, thorium, lithium, or other metals to be used for nuclear weapons or nuclear reactors, as well as the reprocessing or enrichment of their by-products, should be prohibited throughout the Arctic.”

(Lynge (eds.), 2018: 20).

Dahlip eqqaaqqippaa soorunami politikkikkut isummersinnaatitaanertik aaliangersakkat toqqammaviusut aallaavigalugit. Taamaattumik qaangiinnarneqarsinnaanngitsoq politikkikkut isummertarneq pingaarutilittut eqqaavaa apeqqut sunarpiaanersoq apeqqutaalluni. Aammalu naggueqatigiit ataatsimut isumaanik akerliuppat soorunami oqarsinnaanissaq eqqaavaa.

Oqartussaassuseqarnermikkut FN-imi kattuffittut pisortatigoortuunngitsutut, pisortanut, Naalakkersuisunut attuumassuteqanngitsut. Taamaattumik aaliangiisinnaanngillat kisiannili siunnersuisinnaallutik uparuaasinnaallutillu.

Hjalmar Dahlip apersornerani oqarpoq, namminersortunngoraanni naalagaaffittut nunat inoqqaajuneq katanneqarsinnaanngitsoq, qanorluunniit namminersortigaluaraanni. Pisinnaatitaaffiit allat peqatigalugit pisinnaatitaaffiummat, aamma pisinnaatitaaffiit piiarneqarsinnaanngimmata nungutinneqarsinnaanatillu.

Pisinnaatitaaffigineqarpoq namminersulivissinnaaneq, taava sooq katanneqassappat namminersulerutta. Pisinnaatitaaffiit annaaneqarsinnaanngillat namminersulivinnikkut. Pisinnaatitaaffittut annertut isigivaat namminersulivinnissaq. Qanorluunniit

namminersulivitsigaluarutta pisinnaatitaaffiit sissuerneqaqqissaartussaapput pisortatsinnit malinneqarnersut, ulluinnarni inuunitsinni malinneqarnersut. Taamaattumik nunat inoqqaajunnginnermik isumaqarneq aammalu naalagaaffinngoreernerme nunat inoqqaajujunnaarnissamik isummerneq ilisimasakissutsimiittoq ICC isumaqarpoq.

Tukumminnguaq Olsen ICC allaffeqarfiani ningioq, projektinillu ingerlatsisoq oqarpoq nunat inoqqaajujunnaarnissamik isumaqaraanni apeqqusernartoq nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii ilumut ilisimaneqarnersut, misissorneqarnikuunersut suneri, sunillu imaqarnersut, tupigaa taamatut oqartoqarsinnaanera. Taamaattumik pingaarsoraa pisinnaatitaaffiit ilinniartitsissutiguartariaqarneri qaammarsarnissaallu, inuit annerusumik ilisimasaqaleqqullugit pisinnaatitaaffeqarneq pillugu. Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii inuit pisinnaatitaaffigivaat (Interview, Olsen 2021).

Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit qaammarsaaneq pillugu aperininni ima akipput, qaqutikkut aggersarneqartarnertik pillugu aammalu uukapaatsitsineq ‘manipulation’ navianartutut eqqaavaa, taamatut eqqarsalersitsisarneq anikitsumik pisinnaatitaaffinnik ilisimasaqarnermi eqqarsalersitsisarnerit navianartutut isigivaat. Taamaattumillu aamma akisinnaatitaanermik ‘Right to reply’ pisinnaatitaaffeqarneq eqqaavaat. (Interview, Dahl 2021).

ICC isumaqarpoq pisinnaatitaaffiit nungunnavianngitsut namminiivilikkutta. Namminersorreq pilersinneqarnerani imaannilaq “angerlaannikuusaat” akisussaaffigilikkat taakkunani pisinnaatitaaffigut atuukkunnaartut. Naalakkersuisut atuutsitsisisussaapput pisinnaatitaaffinnik arsaarinnissinnaanngillat, pisinnaatitaaffiit nunarsuarmioqatigiit taakku pigimmatigik. Pisinnaatitaaffiit sorsuutigisassaapput, Naalakkersuisut malinneqqissaarneq ajorput, taamaattumik ICC naalagaaffimmut attuumassuteqannngitsumut illersuinermut peqatigiiffiuvoq. Taamaattumik Naalakkersuisuni pisinnaatitaaffinnik malinnissimannngippata oqariartorsinnaapput FN-imut oqartussaanermik (Interview, Olsen 2021).

Nunatsinni ICC suliffeqarfiuvoq mikisunnguaq, sulisut ikittunnguupput, taamaattumik paasissutissat ajornannginnerpaamik tunniunneqartartut killeqarsinnaasarput, ikittunnguunerminni angumerisinnaasaat killeqarsinnaasartut, sulisut neriuutigigaat inuiaqatigiit ilisimasaqarnerulissasut ICC-mut tunngasunik, nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik, kisianni aningaasaliissutit taama ikitsiginerinik ajornakusoortippaat

suliatic avammut annertunerusumik saqqummiunnissaannut, kisianni atorluarniartarpaat inuit naapittarfianni attaveqaqtigiiinnikkut arlaannik susoqarpal saqqummiunniartuaannarpaat susoqarnersoq, tusagassiorfinni nalunaarutit assigiinngitsut, kisianni ikinnerminni tusagassiorfinnut nalunaarutit nutserneqarnissaat tamatigut piffissaqarfigineq ajorlugit eqaavaat aammalu akissaqarfiginagit.

ICC-mi suliffeqarfintti oqaatsit atorneqartut tassaapput kalaallisut tuluttullu, taamaattumik tusagassiutinut nalunaaraangamik qallunaatut nutserneqarsimanngikkaangata tigujumaneqarneq ajortut Tukumminnguaq Olsenip oqaatigaa. Sapinngisartik tamaat avammut saqquminiarsarippal, kisianni aamma nunat tamalaaniittorujussuuneli suliaat innuttaasut paasinnitaasaanut aamma killeqarsinnaanera ilmagisinnaavaa. Soorlu qanoruna nunarput inissisimasoq nunat tamalaani suleqatigiinnermi. Assersuutitut oqaatigaa inuusuttut arlallit ilisimanngikkaat naggueqateqarnertik, nunat inoqqaajunertik nalugaat. Tamakku ilisimanngippatikkit, naqqarpiaaniit paassisutissiitiginiartariaqarnerat anguniagaraa, kisiannili aningaasakilliornnerup kinguneranik ajornakusoortippaat (Interview, Olsen 2021).

Taannalu aallavigalugu ilisimasakissutsip pilersarnera oqariartuutigaa. Naalagaaffimmut atassuteqannginnertik aallaavigalugu aaliangiisinjaassuseqannginnertik eqqaavaa, aammalu ICC-p siulersuisoqarfia 18-inik aallartitaqarpoq, issiasuutitaqarluni, tassa aaliangeeqataasartussat ataatsimeersuarnermi suut anguniagaassanersut. Taakku kattuffiupput assigiinngitsunik tunuliaqutillit, assersuutigalugu, SIK, KNAPK, MIO, Inughuarnit Iiviniillu aamma aallartitaqartarput, issiaviillu pingasut inatsisartunut tunniunneqartarlutik.

Taakku suleqatigisarpaat, kisanni aamma eqqaavaa pitsanngornerusinnaanera kattuffiit taakkartorneqartut siammerereqataasinjaassusaat. Kisiannili kattuffiup iluani paasitsisarput sulerinerlutik, ICC-llu iluani ukiumut marloriarlutik ataatsimiittarput, taassumalu saniatigut siulersuisut nunatsinni tallimaasut aamma ataatsimeeqatigisarpaat, aammalu saniatigut internationalimik siulersuisut Kalaallit Nunaanninngaanniit marluk, Canadamiit marluk, Alaskamiit marluk, Chukotkamiillu marluk. Taakkulu internationalimik suliatic ulluinnarni attaveqarfigisuusarlugit. Anguniagassatut aaliangiuffigisimasaat sularineri sumut killinnersut paasitsissutigisarpaat, taakkulu aaliangiussat ukiut tulliani ataatsimeersuarnermi aallartitat allanngortarput.

Nunani assigiinngitsuni nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa atuutsinneqarneri atsiornikkut nunat ilaannit suli atuutsinneqanngillat. Soorlu *United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples* (UNDRIP) Canadap FN-imik ataatssimeersuarnermi nalunaarutiginikuuaa Canadami atuutsilerniarlugu, atsiornikkut kisianni tamanna ulloq manna tikillugu piviusunngorsimangilaq. Taamaattumik nunani allani nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa atuutsinneqarneri ilaannakortuupput. (Interview, Olsen 2021).

ICC Nunatsinni naalakkersuinikkut inissisimanera eqqaassagaanni ukiuni kingullerni Kalaallit Nunaanni Inatsisartuni Naalakkersuisunilu ilaasortat akornanni ICC-mi suliat paaserusunneqannginneri maluguartarsimavaat. Ilaasortat ilaannit ICC-ip suliaminik unitsitsinissa kissaatigineqartartoq misigisarsimavaat. Pisortanit tapersorsorneqarnerat annikippoq. Ukiuni kingullerni tapiissutinik appaasaqattaarneq atuutsillugu anguniagaqarluni sulineq sanngiillisarlugulu nukillaarsarneqartoq aqqusaaqtuartarpaat. Naalagaaffit akornanni pissutsit ernumanartorsiorput, attaveqarnertigut, aningaasarsiornikkut pingartitanillu nalilersuinermi periutsit sakkortusiartuinnarnerat piuvoq. ICC-mit innuttaasut sutigut tamatigut peqataatinneqarnissaannik pingartitsiniarnerat suliaqarnertillu ersarissarniartuartarpaat.

Tamanna isumaqarpoq innuttaasup kialluunniit ineritsiniarnermut suugaluartunulluunniit, piorsarsimassutsimut, inuiaqatigiittut inooqatigiinnermut, aningaasarsiornikkut inuussutissarsiornikkullu soqutigisaanut sunniuteqarsinnaasunut akuersisinnaanermik naaggaarsinnaanermillu pisinnaatitaaffeqarnerat illorsorniartuaannarpaat. ICC Kalaallit Nunaat aqqtigalugu naggueqatigiit Inuit suleqatigiinnerat naalakkersuinikkut aningaasaqarnikkullu tapersorsorneqarnissaminik pisariaqartitsivoq. Tapersorsorneqarnikkut Kalaallit Nunaat issittullu sinnera Alaskamiit Ruslandip issittuaniittut naggueqativut nukittorsarneqassapput (Lorenzen 2021: 51).

5.3 Rights on Self-identification

Pisinnaatitaaffeqarnermi qitiulluinnartut ilagivaat ‘Rights on self-identity’, tassa kinaassutsimut pisinnaatitaaffeqarneq. Pisinnaatitaaneq oqarsinnaanermut nammineq kinaanerluni, naggueqatigiinnit suminngaaneernerluni. Aammalu tassani ilaavoq ‘Rights to self-identification’, tassaavoq pisinnaatitaaffik nammineq kinaanermik oqaatiginnissinnaaneq. Inuiaqatigiinni sumi atanermik oqariartuuteqarsinnaaneq, allanngortinnejqarsinnaanngitsoq. Taamaattumik Dahlip eqqaavaa pisinnaatitaaffit taamaattut peertinnejqarsinnaannginneri, qanorluunniit piniaraluaraanni.

“1. Indigenous peoples have the right to determine their own identity or membership in accordance with their customs and traditions. This does not impair the right of indigenous individuals to obtain citizenship of the States in which they live.” (UNDRIP, Article 33, 2007: 24).

Kinaassutsimik nammineq aalajangiisinnaanermik pisinnaatitaaffik tassaavoq nunat inoqqaavinut innuttaasutut misigisimasoq kinaassutsiminik kikkunnulu innuttaaqataanerminik aalajangiisinnaanermik pisinnaatitaaffilik. Assersuutigalugu oqarsinnaaneq “uanga kalaaliuvunga naggueqatigiinnullu Inunnut ilaallunga, qallunaajunngilanga”. Pisinnaatitaaffik taanna pingaartorujussuuvoq inuup kinaassutsiminik nammineq aalajangiisinnaaneranik imaqarami (Interview, Dahl 2021).

“Self- identification as indigenous peoples at the individual level and accepted by the community as their member.” (Bilag 2).

Kinaluunniit imminut kalaallisut taarusuttoq, kinaluunniit inughuaanerartoq imaluunniit iivit. taakkua kinaassusertik kialuunniit inuup oqaatigippagu kinaanini suminngaaneerninilu pisinnaatitaaffigigaa. Ammip qalipaataanut tunngassuteqanngilaq pisinnaatitaaffipput, ataqqineqassaaq imminut kinaanermik suaarutiginnissinnaaneq. Pisinnaatitaaffiuvoq tunngaviusoq akuerineqartussaq, ‘self-identification’ illersugassaavoq (Interview, Lynge 2021).

“Nunalli inoqqaaviuneq inuillu pisinnaatitaaffii eqqarsaatigalugit oqarsinnaavunga kinaassutsimik nunat inoqqaaviunermillu kinaluunniit arsaarneqarsinnaanngimmat, inullu imminut kinaassusiisinnaatitaanera innarlitsaaligaammat (right to self-identification). Siunissami Kalaallit Nunaanni innuttaasut imminut naggueqatigiit inunnut ilaasutut kinaassuseqartutullu misigisimassappata kinaassuseq taanna nunap inoqqaaviunerlu attanneqassaaq.” (Interview, Olsvig 2021).

Nunasiaataanerup nalaani allattorneqarsimasut inuit nunaqaqqaartuusutut 1800-kkunni aallunneqalerpoq Canadami tassaasoq ‘*Treaty negotiations*’.

Nalorninartorsiorfigineqartorujussuusimavoq akusaanertik pissutigalugu. Taamanikkullu isumaqatigiissutit naapertorlugit inuit aavi, ingammik Amerikami apeqquataallutik akusaasimannginneri (*full blood, half blood, quarter blood, one-eighth blood*), aatsik pillugit kinaassusaat nalunaarsorneqartarsimavoq.

‘Self-identification’ naalagaaffimmit naalagaaffimmut assigiinngitsuusarput, apeqqutaatinneqarnera isigineqarneralu taamanikkut allaanerusarluni. Taamaasilluni self-identificationip paasineqarnera ajornakusoorsinnaasarpooq (Interview, Williamson 2021).

“Self-perception is a key component of identity. For some expression of a Native identity may be little more than a personal belief about heritage expressed on a census form. Cultural identity is not static; rather, it progresses through developmental stages during which an individual has a changing sense of who he or she is, perhaps leading to a rediscovered sense of being Native.” (Weaver, 2001: 244).

Nammineq kinaasutsimut tunngaviliisinnaaneq inummut imminut tunngavoq suminngaaneernermit aallaaveqartumik.

6. Nunatsinni Inuaat Pisinnaatitaaneri

Inuit Pisinnaatitaaffiinut Naalagaaffiit Peqatigiit Nunarsuarmioqatigiinnut Nalunaarutaatigut, kingornatigullu inuit pisinnaatitaaffiinut isumaqatigiissutitigut pisinnaatitaaffiit tunngaviusut annaaneqarsinnaanngitsut inuit tamarmik pigisaat nalunaarsorneqarput. Kisiannili inuit pisinnaatitaaffii pillugit nunat tamat akornanni isumaqatigiissutini inuttut pisinnaatitaaffiit qanoq ilillutik nunap nammineq inatsisitigut piviusunngortinneqarnissaannut annikitsuinnarmik aalajangersagaqarpoq. Taamaattumik naalagaaffiit ataasiakkaat inuttut pisinnaatitaaffiit naammattumik qularnaarneqarnissaannut iliuusissaminnut annerusumik kiffaanngissuseqarput atuutsinneqarnerminni illersuutaajuartillugit (Lyberth, 2016: 24).

Inuit Pisinnaatitaaffiinut Ingerlatsivik Kalaallit Nunaanni nunami namminermi inuit pisinnaatitaaffiinut ingerlatsivittut 2014-imi toqqarneqarpoq. Upernaaakkut 2015 Inatsisartut ataatsimiinnerminni aalajangerpaat Kalaallit Nunaata ILO-mi isumaqatigiissut atuutsilissagaa. Isumaqatigiissut taanna isumaqatigiissutit arfineq pingasut ilagaat, pineqarpullu kiffaanngissuseqarluni kattuffiliorsinnaatitaanermi sulisartut pisinnaatitaaffii, aamma ataatsimoorlutik akissarsiassanik sulinermilu pissutsinut tunngasunik isumaqatigiinniarsinnaatitaanerat.

Ukiaanerani ataatsimiinnerminni 2015-imi Inatsisartut aalajangiiffigaat FN-ip Meeqqanut Isumaqatigiissutaata, kingusinnerpaamik 2017-imi Inatsisartut inatsisaat atorlugit atuutsinneqalernissaanut Naalakkersuisut pisussaaffilerneqarnissaannut aalajangiinissamut siunnersuut (*ibid.*: 29f).

Pisinnaatitaaffinnik Danmarkimit nunatsinnut atuutsitsinnginnerit amerlasimapput. Taamaattumik Kalaallit Nunaannut atuutitinnginnerup atorunnaarsinnissaa pillugu Naalakkersuisut Danmark 2012-imi qinnuigaat. Maannakkut, ukiut sisamat qaangiuttut, atuutitinnginnineq suli atorunnaarsinneqanngilaq. FN-imi Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit Danmarkimik, Kalaallit Nunaannik Savalimmiunillu naliliinermanni atuutitinnginnerup atorunnaarsinnissaa nunat arlallit inassuteqaatigaat (*ibid.*: 35). Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivinit 2016-imeersumit killifilersuinermi uku nalunaarsorneqarsimapput, Inuit pisinnaatitaaffii pillugit allagaatit Kalaallit Nunaanni pissutsinut naleqqussinnaasut makkua suli Danmarkimit akuerineqarsimannngillat:

- Naalagaaffiit Peqatigiit inuit pinngitsaolineqarlutik tammartartut illorsorniarlugit isumaqatigiissutaat, tassunga ilangullugu inuit ataasiakkaat maalaarsinnaatitaanerat pillugu aalajangersakkat.
- Aningasaqarnikkut, inooqatigiinnikkut kulturikkullu pisinnaatitaaffiit pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaannut ataasiakkaat maalaaruteqarnissamut aqqutissaat pillugu isumaqatigiisummut ilassut.
- Europamiut inooqatigiinnermut angerfigeqatigiissutaat nutartigaq 1996-imeersoq.
- Europamiut ataatsimoorluni maalaarsinnaaneq pillugu inooqatigiinnermut angerfigeqatigiissutaanut 18. Oktober 1961-imeersumut ilassut.
- Inuit pisinnaatitaaffii pillugit Europamiut Isumaqtigiisutaanni ataatsimut isigalugu immikkoortitsinissap inerteqqutaanera pillugu isumaqatigiisummut ilassut nr. 12. (*ibid.*: 38f).

Naalagaaffiit Peqatigiit inuit pinngitsaolineqarlutik periarfeeruttut illorsorneqarnissaat pillugu isumaqatigiissutaanniippoq pinngitsaalisalluni periarfeerutsinissap inerteqqutaalluinnarnera. Isumaqtigiisummi aalajangerneqarpoq taama pineqartoq ilaquaasulluunniit eqqortumik pineqarnissamut pinngitsuutinnejarnissamullu pisinnaatitaasut, kiisalu pinngitsaaliilluni periarfeerutsinerit sorsunneqartillugu sorsunneqangikkaluartorlu nunarsuarmiunut peqquserlunnerusinnaasartut. Isortorluni nammineersinnaajunnaartitsisarneq pisortatiguunngitsumillu tigummisaqartarfiiit soorlu parhaarussiviit inerteqqutaanerannik kiisalu nunanut pinngitsaaliilluni periarfeerutsilioriataarsinnaasunut inunnik nuussinissamik interteqquteqarnermik isumaqatigiisummi atuutilersitsisoqarpoq (*ibid.* 39).

Naalagaaffiit qanoq iliorlutik inuit pisinnaatitaaffiinut tunngatillugu inassuteqaatinik suliarinnissanersut qanorlu ilillutik malinnissanersut nunat tamat akornanni pituttuutaasunik malittarisassaqaqanngilaq. Taamaattumik qanoq iliorlutik inuit pisinnaatitaaffiinik aaqqissuussinissaminut naalagaaffiit annertoorujussuarmik kiffaanngissuseqarput.

Nunat tamat akornanni ilisimasalinnik inuttalinnik komitét, soorlu Naalagaaffiit Peqatigiit aamma Europarådi, nunani ilaasortaasuni inuit pisinnaatitaaffiisa qanoq ingerlanneqarnerannik nakkutilliisusut pingaartinnerugajuppaat inuit pisinnaatitaaffiisigut illersuineq piviusumik qanoq ingerlanersoq. Taamatuttaaq ataatsimiitsitaliat eqqartuussiviillu, sulianik ataasiakkaanik suliaqartut, suliamut aalajangersimasumut atatillugu inuit pisinnaatitaaffiinik unioqquttsisoqarsimansoq naliliisarput. Immikkut ilisimasalinnik komitét inassuteqaateqartarput sukkut inuit pisinnaatitaaffii nukittorsarneqarsinnaanersut, amerlanertigulli nunamut ilaasortaasumut nammineq naliligassanngortittarlugu periaassisutan pilersaarusiortoqartariaqarnersoq, aammalu nunami tassani oqartussaasut qanoq iliortariaqarnersut, tassanilu assersuutitut nunatsinni oqartussaasut ukupput: ICC, Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiisa ataatsimiitsitaliaat, UNICEF, meeqqat pisinnaatitaaffiinut illersuisut (MIO), aammalu innarluutilinnut utoqqarnullu illersuisut (ibid.: 40f).

Inuit pisinnaatitaaffiinik aaqqissuussamik pilersaarutit atorlugit suliaqarneq, nakkutilliineq nalilersuinerlu ataatsimiititaliamit naalakkersuisoqarfinnit assiginngitsuneersunik inuttalimmit suliarineqartoq piviusumik inuit pisinnaatitaaffiinik qularnaarinnillunilu illersuinissami periarfissatsialaavoq. Aaqqissuussamik periaaseqarneq nunap nammineq iliussaanik erseqqinnerulersitsissaq, aammalu nunap nammineq iliussaanik erseqqinnerulersitsissaq, aammalu inuit pisinnaatitaaffii siuarsarniarlugit suliat politikkikkut ingerlatanut kaputartuunneqarsinnaassallutik. Aammalu Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiinut tunngatillugu unammilligassat annertunerit suunersut paasinarsissapput, sammisallu ilaanni ilisimasatigut amigaateqartoqarnersoq paasiniarneqarsinnaassalluni (ibid.: 41).

Siorna oktoberimi Inatsisartuni ilaasortap Marianne Paviassenip, Inuit Ataqatigiinneersup naalakkersuisunut apeqquteqaatigaa nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii ILO konventioni nr. 169 ilumut Naalakkersuisut nangaassutigineraat pisinnaatitaaffiit taaneqareersut oqartussaaffinnik nunatsinni tigusigaangata atorunnaarsinneqartarneri pillugit (Bilag 1).

Akineqaporlu naalagaaffeqatigiinnermi Danmarkip iluani nunap inoqqaavi ataasiinnaasut, tassaasullu Inuit. Naalakkersuisulli isumaqarput isumaqatigiisummit (ILO Konvention nr. 169) pisinnaatitaaffiit pingaaruteqassusaat nunatsinni ullumikkut namminersorlutik oqartussaanerannik aallaaveqartariaqartut, taamaalillunilu inuttut inuit pisinnaatitaaffiit aqquqitigalugit namminneq aalajangiisinnaatitaasut, nammineerlutik inatsiseqartitsineq tigusimagaat suliassaqarfinnilu arlalinni naalakkersuisuuneq tigusimagaat, soorlu aatsitassanut suliassaqarfik. Isumaqpallu ataatsimut pisinnaatitaaffiit nunap inoqqaavisa pigisaat Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni attaveqarnermut sunniutaarussimasut, Danmarkip Kalaallit Nunaata nammineerluni aalajangiisinnaatitaaneranik ataqqinninera ingerlajuartillugu (Bilag 1).

Naggataatigullu Paviassenip apeqquteqaatigaa Nunap inoqqaavisut pisinnaatitaaffigut nunat tamalaat akornanni isumaqatigiisutaasimasut nunatsinni qanoq atuutsinneqartigineri. Imalu akineqarpoq, nunani tamalaani nunap inoqqaavi pillugit isumaqatigiisutaasut Danmarkip Nunattalu akornanni attaveqarnermut suliassaqarfinnut tiguneqarsimasunut tunngatillugu sunniutaarussimasut. Taamatuttaarlu pisinnaatitaaffinnut qulakkeerinninnissaq illersuinissarlu pisussaaffinngortoq, aammalu Naalakkersuit eqqaavaat aaliangersakkanut tigussaasunut attuumassutilinnut tunngaviliunneqarsimasut atortussangortinnissaannik Naalakkersuisut suliuartut (Bilag 1).

7. Ullutsinni Nunaqaqqaartutut Inisisimaneq

Namminersornerup ilutigisaani namminiilivinnissamut pisinnaatitaaffeqarpugut, taassumalu iluani suli angerlaatassaraagut oqartussaaffiit 30-it sinnerlugit, tassani ilaapput inuutissarsiutigut ingerlatsinermi nerisassatigut aaliangersasarnerit aammalu fabrikkini aalisakkanik tunisassiornerup nammineq aquassinnaanera il.il. nammineq tunisassiorsinnaanerput taanna sinaakkusiivoq. Grundlov 1953-imeersoq malillugu allassimasoqanngilaq inuaat Kalaallit Savalimmioriullu sumi inisisimanissaat (Grundlov 1953).

FN-ip nalunaarutaani 1954-imeersumi allassimavoq kalaallit Danskit naalagaaffianut ilaarusuttu aammalu nunasiatut imminut isigiumanngitsut, aammalu Danskit allataanni allaqqavoq Kalaallit inuaassusaat ima allanngorsimatigaaq aamikkut Europamiunit akulerussaangaaramik allaat immikkut inuiattut taaneqarsinnaanngitsut (Krag 1960).

Aqqaluk Lyngel apersornerani eqqartorpai ullumikkut Namminersornerullutik Oqartussat 2009-mi inatsisit malillugit pisussaaffigilerpaat naalagaaffik sinnerlugu oqartussanngoramik, nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii atuutsissallugit, ulloq manna tikillugu ajornartorsiutigisimasorujussuaat qanoq tamanna paasisariaqarnersoq, aammalu isumaqarneq namminersuleraanni taava nunat inoqqaajusut isigineerunneq, kisiannili taamaattoqarsinnaanngilaq suli naalagaaffiup ataatsip iluaniippugut, danskit naalagaaffiata.

Inuiattut immikkooruteqarnerput tassaniittooq danskit naalagaaffiata akuerisimavaa. Danmarkillu naalagaaffiata iluani ikinnerussuteqartut tassaapput nutsersimasut, nunani allaninngaanneersut. Kisiannili Kalaallit Nunaanneersut nunanit allaninngaanneersuunngillat danskit naalagaaffiata iluaneereermata. Taamaammat Kalaallit inuiaat immikkut pisinnaatitaaffeqarput nunagisarput uagut nunagigatsigu kisiannili naalagaaffeqatigiinnerup ataaniilluta. Taamaattumik inuiattut akuerisaagutta nunat inoqqaajusut isigineerussinnaanngilagut, oqartussaaffinguna naalagaaffimmit annertooq Kalaallit Nunaannut tunniunneqarmat taava Naalakkersuisutta Inatsisartullu toqqammavigisussaagaat sumiluunniit inatsisiliornerminni *Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii Pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit Nalunaarutaat* ilisimasariaqaraat suliassatik aaqqissuunnissaannut, nammineq isummanik nutaanik nassaartornissaq pisariaqanngimmat nalunaarusiamti allassimasoqareermat.

Aamma Naalagaaffinngussagaluarutta pisussaaffeqarpugut suli nalunaarusiap toqqammavigineqarnissaanut.

Aammalu namminersorneq imaassanngimmat inuiattut akuerineqaratta taava pisinnaatitaaffiit annaagigut, naalagaaffinngornissatsinnununa toqqammavissat. Aatsaat taakkua tamaviisa pilersinneqaraanni sunilu tamani atuutilersillugit aatsaat naalagaaffittut immitsinnut taaneqarsinnaalissaagut. Taamaattumik pisariaqartorujussusoq Lynge isumaqarpoq Inatsisartut Naalakkersuisullu, Kommunellu ilisimasariaqaraat qanoq toqqammaveqarnersugut (Interview, Lynge 2021).

Thomas Trier Hansenip allaatigisaani *Råstofaktiviteter I Grønland* tassani allaqqavoq ingerlatsivissuit suliffeqarfiillu pisortaasa naalakkersuinikkullu ingerlatsinerminni ilisimanerusariaqaraat ilinniarnerusariaqaraallu qanoq ittunik pisinnaatitaaffeqarnersugut. Nunatsinni amigaataasoq innuttaasuni pisortanilu ilisimasat ilisimasariaqakkagut nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii suunersut (Hansen, 2013: 32).

Qulaani taakkartoriikkanni Lyngep apersornerani ilanngullugu eqqaavaa nunatsinni Naalakkersuinikkut nunat inoqqaatut pisinnaatitaaffigut atuutsinneqanngippallaarneri. Nunarsuarmi aaqqissuussinermi aaliangersakkani assigiinngitsuni toqqammavissat aaliangiisuulluinnarput.

“Nammieq uagut oqartussaasutta Inatsisartullu atorusunngikkunikkit malikkusunnagillu imminut aaginnarneruvoq. Atorusunngikkutsigu aaliangersagaq taama pingaaruteqartigisoq, taava uagutsinnut iluaquatajunnaassaaq, ajoqutinngorlunilu.” (Interview, Lynge 2021).

Nunatsinni assersuutigissagaanni arfanniarneq pillugu 1982-imi aaliangersarneqarpoq arfanniarnermi ataatsimiitsitaliarsuup aaliangiummagu arfanniarneq sunaluunniit iluanaarniutitut aqunneqassanngitsoq. Toqqammavigisaat unaavoq, kikkulluunniit nunap inoqqaavi namminneq agguaariaasertik malillugu *ningertarneq*, pajuttorlutik, Alaskami arfanniani ingerlataat ilaqtariippassuit immikkoortiterput kisiannili pisussaaffigaat pisat agguanneqassasut naligiimmik (Animal Welfare Institute, 2021).

Karla Jessen-Williamsonip apersornerani eqqartorpaa nunasiaateqarnikunit nunasiaasimasunut assortuineq nungunnavianngitsoq, qanorluunniit inatsisiliortoqaraluarpas siunnersuuteqartoqaraluarpalluunniit, taamaattumik immitsinnut illersornissarput tassaniilerpoq FN-imit nalunaarusiaq tunngavigalugu, nunaqaqqaartut kikkulluunniit nunaminnik piginninnissaat anguniartariaqarlugu. Tamanna isumaqanngilaq nunaqaqqaartut immikkut pineqartut, kisianni oqaluttuarisaanermi nunasiaataaneq tunngavigalugu tamanna aallaaviuvoq.

Nunat suugaluilluunniit nunasiaataasimanermik oqaluttuassartaqartoq nungunneqarnavianngilaq, taannarpiaq tunngavigalugu pisinnaatitaaffit ujartussagaanni. Nunasiaataasimaneq annertoorujussuaq uukapaasiarinninnikkut (imminnut illersorniarlutik) nungunnavianngilaat, nunasiaateqarsimasutut piginnikkusunneq tassaniippoq. Nunarput immikkuullaarissut siilliit ilagaat nunasiaataajunnaarnermik namminiilivinnissamik anguniagalik. Oqaluttuarisaanermi nunasiaataasimanerup kimitai suli sakkortupput sulilu “malersorneqarlutik” (Interview, Williamson 2021).

Nunatsinni naalagaaffimmi danskinit nunasiaateqarsimasunit qaninnerpaajupput kitaamiut, taakkulu ilaatigut tapersersuisunik ilaqtarput nunasiaateqarsimanermut aammalu nunap

iluani aallussinermi, ingerlatitsinermilu sutigut tamatigut suliffitsigut illersuisuullutik. Nunarput imaappoq, kikkulluunniit nunaqaqqaartuusimasut immikkoortinneqarput, allaat inughuit iivillu naatsorsuutaasinnaapput nunatta ingerlanneqarnerani siunissami piumasaqaataat aamma sanilliutitinneqarumaartut.

Naalakkersuineq nunatsinni imatut kimitaqarpoq, nunasiaateqarsimasunit kingornussatut ingerlanneqarpoq, taakkualu “ersinngitsumik” annertuumik kiffartuunneqarlutik suli (Interview, Williamson 2021).

Soorlu nunaqarfimmiut nunatta iluani sumiginnarneqartutullusooq taaneqarsinnaapput.

Nunatsinni *intergenerational trauma* tamakkua isigileraanni nalunanngitsumik nunasiaateqarnermit aallaaveqartumik taamatut aallussipput, tamakkulu pisuutinneqartuartarlutik inuunerminni akisussaaffimmik tigumminnissimanngitsutut isiginiarneqartarlutik.

Nunarput tamaat isigissagaanni Nuuk qitiusumik kiffartuunneqarluarpoq, piorsarneqarluarluni danskit ingerlaseriaasaanik “iluatappoq”, aammalu Ilulissat Sisimiullu, sinneri nungusarneqartutupajaaq isigineqarsinnaapput. Danskinut “qanilaarnerit” tassaasarput nunatsinni iluanaarnerit (Interview, Williamson 2021).

Inuiattut inissisimaneq malersorlualeraanni suli ullumikkut nunaqaqqaartuusimaneq taamatut suli kimeqarpoq. Massakkut nunasiaateqarsimasut eqqarsartariaasaat Kalaallit namminneq iluminni amerlasuut iluaralugu inuuniutigaat, eqqarsariartaaseq taanna aallullugu, aammalu nalunanngitsumik inorsarfigisarlugu danskisut inuuneq Naalakkersuinertigut ingerlanneqartoq qanoq isillugu allanngussanerlugu, inuiaasut nunaqaqqaartuusimasullu eqqugaasut qanoq kiffartuunneqarnissaat torersumik suli inornartippaat.

8. Naliliineq

Nunarput isorartuutut inissisimavoq, taassumalu ilutigisaani illoqarfiit nunaqarfiillu immikkut nunagisaminni piorsarsimassuseqarlutillu ileqqoqarput. Assersuutigissagaanni nunaqarfiit assigiinngitsut immikkut pingaartitaqarput. Nunatsinnili ingerlatseriaaseq eqqarsaatigigaanni nunaqarfiit sumiginnarneqartutut inissisimapput sullinneqarneq eqqarsaatigissagaanni. Nammineernerupput, ”immikkoornerullutillu” nunatta iluani. Inughuit Ivillu aamma allatut kinaassuseqarput oqaaseqarlutillu kitaamiunit. Immikkut piorsarsimassutsikkut inooriaaseqarput immikkuullarinnerusunillu pingaartitaqarlutik. Taamaasilluni illoqarfimmit

illoqarfimmut nunaqaqqaartutut imminut isigineq assigiinngisitaartorujussuuvoq tunuliaqutit paasisimasallu aallaavigalugit. Taamaattumik imminut kinaanermik suaarutiginnissinnaaneq nunatsinni pingaartuuvoq, nunat inoqqaavisalu pisinnaatitaaffii kikkunnnulluunniit nunaqaqqaartutut imminut taasut ullumikkut inissaqartinneqarput. Soorunami nassuiaasersuineq kikkut nunat inoqqaajunersut, aaliangersimasumik nassuiaaserneqarsimanngimmat tassunga tunngatillugu apeqqusersuineq isummernerillu assigiinngitsut piuartussaapput.

Apersuininni soorunami isummernerit akissutillu assigiinngillat. Dahlip eqqaavaa namminersortunngoraanni naalagaaffittut nunat inoqqaajuneq katanneqarnavianngitsoq qanorluunniit namminersortigigaluaraanni, pissutigalugu pisinnaatitaaffiit allat peqatigalugit pisinnaatitaaffiummat aamma pisinnaatitaaffiit piiarneqarsinnaanngimmata nungutinneqarsinnaanatillu. Qanorluunniit namminersulivitsigaluarutta pisinnaatitaaffiit sissuerneqaqqissaartussaapput pisortatsinnit malinneqarnersut, ulluinnarnilu inuunitsinni malinneqarnersut. Taamaattumik nunat inoqqaajunnginnermik isumaqarneq aammalu naalagaaffinngoreerneremi nunat inoqqaajujunnaarnissamik isumerneq ilisimasakissutsimiittoq aammalu pisinnaatitaaffiit eriagisassaasut ICC isumaqarpoq.

Aqqaluk Lyngeli isumaqarpoq inuiattut immikkooruteqarnerput tessaniittooq danskillu naalagaaffiata akuerisimavaa. Taamaattumillu danskit naalagaaffiata iluani ikinnerussuteqartut tassaasut nutsersimasut, nunani allaninngaanneersut. Kisiannili Kalaallit Nunaanneersut nunanit allaninngaanneersuunngillat danskit naalagaaffiata iluaneereersummata.

Taamaattumik Kalaallit inuaat immikkut pisinnaatitaaffeqarput nunagisarput uagut nunagigatsigu kisiannili naalagaaffeqatigiinnerup ataaniilluta. Taamaattumik inuiattut akuerisaagutta nunat inoqqaajusut isigineerussinnaanngilagut Inatsisartuni Naalakkersuisullu toqqammavigisussaavaat sumiluunniit inatsisiliornermi inuiattut nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii ilisimassallugit atussallugillu. Isummanik nutaanik nassaartortoqartariaqanngilaq nalunaarusiani erseqqarissunik allassimasoqareermat.

Aamma naalagaaffinngussagaluarutta suli pisussaaffeqarpugut akisussaaffigalutigulu nalunaarusiap toqqammaviginissaanut. Aammalu namminersorneq imaanngimmat inuiattut akuerineqaratta pisinnaatitaaffiit annaagigut, naalagaaffinngornissatsinnununa toqqammavissaasut. Aatsaat taakkua tamaviisa pilersinneqaraanni sunilu tamani

atuutilersillugit aatsaat naalagaaffittut immitsinnut taaneqarsinnaalissaagut. Taamaattumik pisariaqartorujussuuvoq pisortanit ilisimaneqarnissaat pisinnaatitaaffigut sunik toqqammaveqarnersut ulluinnarni pingaarutilimmillu aaliangiinermi pingaaruteqartuummata. Karla Jessen-Williamsoni isumaqarpoq nunasiaasimasutut inissisimaneq qanoluunniit namminersortigigaluaraanni sutigut tamatigut “ersinngikkaluamik” nungutinneqarnavianngitsoq ukiuni suli arlaqartuni. Taamaattumik nunaqaqqaartutut suli sorsuttuarnissaq pisinnaatitaaffiit sorsuutigiuardnissaat pingartaartuuvoq. Eqqarsartariaatsillu taakku assigiinngilluinnartut imminnut naapeqatigiissinnaanngitsut inooqatigiuardnissaat aammalu eqqarsartariaaseq Naalakkerusinertigut sulinermi ingerlanneqartoq qanoq isillugu allanngussanerlugu, inuiaasut nunaqaqqaartuusimasullu eqqugaasut qanoq kiffartuunneqarnissaat torersumik suli inornartippaat.

Nunatsinni Naalakkersuinikkut ingerlatsinermi ilaannakortumik nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa ilisimaneqarneri atuutsinneqannginnerilu erserput. Nunatsinni aatsitassarsiorfimmit uraani piiarneqassasoq siornatigut anguniarnikuugaluarpaat, tamannalu erseqqiinnarpoq nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiisa malinnejqannginneri pingartinneqannginnerilu.

Assersuutigalugu nunamut mingutsitsisunik aatsitassarsiornermi nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiini nalunaarusiami *Inuit Arctic Policy*-mi allaqqavoq:

“6. The Inuit Arctic Policy must recognize that nuclear reactors, and the spent nuclear fuel and radioactive wastes they produce, pose unacceptable environmental, health, safety, and national security risks. (...) In light of all the above risks, the construction or use of nuclear reactors anywhere in the Arctic must be prohibited.” (Lynge (eds.), 2018: 19f).

Taannalu ilutigalugu siuliini eqqaariikkakka aatsitassarsiornermi akuutissanik ulorianartatalinnik atuinnginnissaq soorlu aamma Uranisiornermi nunatsinni issittumilu nunat inoqqaavisa nunagisaani aatsitassarsiornissaq inerteqqutaalluinnartoq. Taakku inatsisit naalakkersuinikkut malinngikkaanni issittormiunut tamanut unioqqutitsineruovoq. Kisiannili issittormiuni tamakku nalunaarusiat pisortanit malinnejqarneri ilaannakortorujussuupput, nunanilu assigiinngitsuni atuutsinneqarneq ajorlutik. Tamanna pisortanit sakkugineqakkajuppoq nalunaarusiaammata inatsisinut pituttuinngitsut kisiannili malitassaasut, inatsisiviunatillu.

9. Naggasiineq

Nunat inoqqaasut taajornerput kinaassutsitsinnut tunngasuuvvoq, aammalu nunagisatsinnik toqqammaveqarnermut tunngasuulluni. Pisinnaatitaaffit nunarsuup sinneranut akuersaarneqartut piiarneqarsinnaanngillat namminersornermi. Naalagaaffinngorneq kisimiilernermik kinguneqartussaanngilaq, naalagaaffinngorneq ulorianaaateqarpoq ugguna allanit imaaliallaannaq tiguarneqarsinnaanermik kinguneqarsinnaasumik. Allanit imminut illersorsinnaanissaq pingaaruteqartorujussuuvoq naalagaaffinngorniaraanni. Nunarsuarmilu namminersortoqanngilaq 55.000-iinnarnik innuttaasulinnik nunarujussuarmik, nunatsinnitut ittumik namminersortunik, eerngiinnaq saassunneqarsinnaammata, illersorneqangnikkaanni. Pisinnaatitaaffit ilungersuutassaapput, periarfissat tamaasa atorlugit aamma nunarput namminersortunngortinniassagipput, taakkua aaliangersakkat iluini. Ilinniartitsineq qaffasinnerpaamillu piginnaasaqarnissaq inuiannit kikkunnilluunniit atorfissaqartinneqarput.

Nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiannik ilisimasaqanngissutsip aqqani isummat nammineq pilersitat pisortanit puttallartartut, “nutaaliornermik” kinguneqartumik, tamannalu ilisimasaqanngissutsimiittoq aamma takuneqareersinnaavoq.

Naalagaaffinngoreernitta kingorna nunat inoqqaatut pisinnaatitaaffigut nungunneqarnaviannngillat.

Eqqarsariartaatsitigut nunasiaataasimaneq mingutsinnejqarsimasoq annertuovoq.

Naqisimaneqarneq sutigut tamatigut naqisimaneqarneruovoq, ulloq manna tikillugulu Naalakkersuinikkut pisortaniillu ingerlatseriaaseq naak “ersinngitsumik” suli nunamut piginninniarnerat ersetarpoq.

Tukumminnguaq Olsenip apersornerani eqqaavaa innuttaasut pisortallu nunani issittuni naggiueqatigiit pisinnaatitaaffiinut ilisimasakippallaarneri, tamannalu pissutaalluni isummat assigiinngitsorpassuit pilersarput. Taamaattumillu isumaqarneq nunat inoqqaajunngitsugut, imaluunniit isumaqarneq nunatsinni nunami namminersortoqarsinnaanngitsoq nunat inoqqaatut tunuliaqutaqarluni. Tamannalu ilutigalugu isumaqarput nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii qaammarsarneqarnerusariaqartut, isummat “nutaat” pilertunnginnissaat anguniarlu.

Aaliangersimasumik nunat inoqqaavisa nassuaasersorneqannginnerata aqqani apeqqutaaginnarpoq inuup nammineq kinaanerluni suaarutigisinnaammagu, aamma pisinnaatitaaffinnut ilaareeropoq, immikkoortiterinerunngimmat, illersorneqassaaq ataqqineqarlunilu.

10. Atuakkat Atorneqartut

- Cobo, Martinez R. José 1987. *Study of the Problem of Discrimination Against Indigenous Populations*. New York: United Nations.
- Cochran A.L, Patricia 2009. *A Circumpolar Inuit Declaration on Sovereignty in the Arctic*. Canada: Inuit Circumpolar Council.
- Eegeesiak, Okalik. et.al. 2018. *Implementing the Utqiagvik Declaration-2018-2022*. ICC- Inuit Circumpolar Council.
- Gulløv, Christian 2017. *Grønland. Den Arktiske Koloni*. København: Gads Forlag.
- Grundloven 1953. *Danmarks Riges Grundlov*: Statsministeriet.
- Hansen, Trier Thomas 2013. *Råstofaktiviteter i Grønland. Beskyttelsen af Grønlændernes Kollektive Rettigheder i Nationalt og Internationalt Perspektiv*. Nuuk: Inuit Circumpolar Council.
- Krag, J.O 1960. *Bekendtgørelse om Danmarks ratifikation af konventionen af 28. september 1954 om statsløse personers retsstilling*: Udenrigsministeriet.
- Lyberth, Juaaka et.al 2016. *Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii - Killifik 2016*. Nuuk: Rosendahls.
- Lynge, Aqqaluk & Stenbaek, Marianne (eds.) *Inuit Arctic Policy. Canada*: Inuit Circumpolar Council
- *Nunat Inoqqaavi Inuiaallu Naggueqatigiit Naalagaaffinni Namminersortuniittut pillugit isumaqatigiissut* 1989. Geneve: Isumaqtigatigiissut nr. 169.
- Olsen, Chr. Carl 2007. *Nunat Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii Pillugit Naalagaaffit Peqatigiit Nalunaarutaat*. Nuuk: Naqitat a/s.
- Rasmussen, Løkke Lars 2009. *Lovtidende A. Lov om Grønlands Selvstyre*. Danmark: Nr. 473.

- *Sermitsiaq.AG*, red: Christian Schultz- Lorenzen, *ICC Nunatsinni Naalakkersuinermi Sumiippa*, Nr. 14.
- United Nations 2007. *United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples*: 107th plenary meeting.
- Weaver, N. Hilary 2001. *Indigenous Identity: What is It, and Who Reallu Has It?* American Indian Quarterly: University of Nebraska Press. pp. 240-55.

10.1 Nittartakkatigut Aallerfiit

- About ICC- Uniting Inuit Since 1977.
<https://www.inuitcircumpolar.com/about-icc/> set d. 11/6-2021.
- Animal Welfare Institute 2021. *Aboriginal Subsistence Whaling*. Washington.
<https://awionline.org/content/subsistence-whaling> set d. 22/6-2021
- ICC- *Nunap Inoqqaavisa Pisinnaatitaaffii*.
<https://inuit.org/suliagut/nunap-inooqqaavisa-pisinnaatitaaffii/> set d. 11/6-2021.
- *Inuit Pisinnaatitaaffii Pillugit Silarsuarmioqatigiinnut Nalunaarut*. ICC Greenland.
<https://inuit.org/wp-content/uploads/2020/02/INUTTUT-PISINNAATITAAFFIIT-PILLUGIT-SILARSUARMIOQATIGIINNUT-NALUNAARUT.pdf> set d. 10/6-2021.
- Naalakkersuisut. *Bilag 10: Verdens Oprindelige Folk*.
<https://naalakkersuisut.gl/da/Naalakkersuisut/Selvstyre/Selvstyrekommissionen/Betaenkning-afgivet-af-Selvstyrekommissionen/Bilag-10> set d. 12/6-2021.
- Petersen, Helveg Niels 1997. *Bekendtgørelse af ILO- konvention nr. 169 af 29. juni 1989 vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater*. Danmark: Udenrigsministeriet.
<https://www.retsinformation.dk/eli/lte/1997/97> set d. 4/6-2021.

10.2 Inuit Apersukkat

- Aqqaluk Lynge, siornatigut ICC-mi siulittaasoq, ukiullu arlallit nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiannik suliaqartoq. Ilimmarfik 9. juni 2021, min: 1:01:17.
- Hjalmar Dahl, nunatsinni ICC-mi siulittaasoq, ICC-p allaffeqarfiani 4. juni 2021, min: 54:41.
- Karla Jessen-Williamson, University of Saskatchewanimi professoreq. Facetime 8. Juni 2021, min: 41:47.
- Sara Olsvig, PHD-nngorniartoq, uni-mail d. 7. Juni 2021.
- Tukumminnguaq Nykjær Olsen, ICC-p allaffeqarfiani ningiu, ICC-p allaffeqarfiani 4. juni 2021, min: 45:41.

Bilag 1

Nunanut Allanut Nukissiuuteqarnermullu Naalakkersuisoq
Naalakkersuisoq for Udenrigsarliggender og Energiområdet

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

Inatsiartuni Ilaasortaq
Marianne Paviassen, Inuit Ataqatigiit
/Manni

**§ 37 imm. 1 naapertorlugu Inatsiartuni ilaasortap Marianne Paviaisenip
Inuit Ataqatigiineersup apeqqutaasa nr. 172_2020, 9. Oktober 2020-meersut
akineqarnerat.**

Asasara Marianne Paviaassen

Apeqqutigisatit uannit akissassanngortinnejarsimapput. Apeqqutigineqartut tullinnguuttuni taaqqinnejarpot, kinguneratigullu akissuteqfigineqarlutik.

**1. Matumuunakkut Naalakkersuisunut apeqqutigaara Naalagaaffit peqatigiit
Nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii ILO konventioni nr: 169 ilumut
Naalakkersuisut nangaassutigaat pisinnaatitaaffii taaneqareersut
oqartussaaffinnik nunatsinni tigusigaangatta atorunnaartartut?**

Akissut: ILO isumaqatigiisummut nr. 169-imut Danmarkip 1979-imi isumaqataaneranut atatillugu Danmark nalunaarummik tunniussaqpoq, taannalu taamanikkut Inatsiartunit tapsererneqarpoq. Nalunaarummi tassani ilaatigut makku oqaatigineqarput: "Danmarkimi nunap inoqqaavi ataasiinnaapput isumaqatigiisummi nr. 169-imi taamatut taaneqarsinnaasut. Taakkua tassaapput Kalaallit Nunaanni nunap inoqqaavi, imaluunniit Inuit."

Tamatuma saniatigut Naalakkersuisut isumaqarput ILO isumaqatigiisummi nr. 169-imi pisinnaatitaaffii pingaareuteqassusaat qanorlu paasineqarnissaat Kalaallit Nunaata ullumikkut namminersorlutik oqartussaannerannik aallaaveqartariaqartut, taamaalillunilu inuttut inuit pisinnaatitaaffii aqqutigalugit namminneq aalajangiisinnatitaasut, namminneerlutik inatsiseqartitsineq tigusimagaat suliassaqarfinnilu aralalinni naalakkersuisuuneq tigusimagaat, soorlu aatsitassanut suliassaqarfik. Tamanna isumaqarpoq atatsimut pisinnaatitaaffii nunap inoqqaavisa pigisaat Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni attaveqarnermut sunniutarussimammata, matumani Danmarkip Kalaallit Nunaata nammineerluni aalajangiisinnatitaaneranik ataaqqinninera ingerlajuartillugu.

**2. Naalakkersuisut ilumoortumik Nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii qulaanni
taariikkama Kalaallit Nunaanni tamatigut tamaanna atorunnaarsimasutut
isumaqarsimappata taava qanga taakku atorunnaarsinneqarsimappat?**

Akissut: ILO isumaqatigiisummi nr. 169-imi pisinnaatitaaffii suliassaqarfinnut tiguneqarsimasunut tunngatillugu Danmarkimut piumasarineqarsinnaanngimmata siuliani akissutigineqartumi takuneqarsinnaavoq. Suliassaqarfinnut tiguneqartunut tunngatillugu ilannigullugu oqaatigineqassaaq ileqqut nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinut tunngaviliunneqartut piviusunngortinnissaannut Naalakkersuisut sulinerminni anguniartuarmatigit. Assersuutitut Aatsitassat pillugit Inatsit taaneqarsinnaavoq, taannalu ilaatigut sammisat sanaartukkallu najukkani inunnut attorneqartunut siunertaanngitsumik imaluunniit ajorluinnartumik

1/2

sunniuteqannginnissaat anguniarlugu piumasaqaatinik imaqarpoq, soorlu kulturikkut pingaartitat.

Tamanna ilaatigut atuinissamut akuersisummik qinnuteqarnermi aatsitassarsiornissamut sunniutaajunnartut tamakkerlugit qulaajarnerisa qulakkeerinniffiginerisigut pisinnaavoq, taakkununngalu ilaapput inunnut kiisalu avatangiisitigut peqqinnissakkullu sunniutaasinnaasut. Qinnuteqarnermi atortussat oqartussaaasunit attuumassutilinnit misissuiffigeqqissaarneqartuarput. Tamatuma saniatigut qinnuteqarnermi atortussat sivikinnerpaamik sapaatip akunnerini arfineq-pingasuni tamanut tusarniutgineqartarpot, tusarniaanerullu nalaani tamat ataatsimeeqatigineqartarpot Namminersorlutik Oqartussanit, ingerlatseqatigiiffinit (qinnuteqartut), Namminersorlutik Oqartussat siunnersortiinit avataaneersunit kiisalu ilisimatuunit sumulluunniit attuumassuteqannigtsunit peqataaffigineqartumik. Tusarniaanermut akissutit tamarmik ilanngunneqareernerisigut ilumut atuinissamut akuersissut nalunaarutigineqarsinnaanersoq pillugu Naalakkersuisut aalajangiinermik aalajangiisarput.

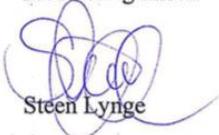
3. Aammalu nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii nunatsinni atuukkunnaarsimappata kimit qangalu atorunnaarsinnejarsimappat?

Akissut: Namminersorlutik Oqartussat 2009-mi equnneqarnerat nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik atortussanngortitsinerusoq Naalakkersuisut isumaqarput, soorlu ILO nr. 169-im iamma nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqtigiiit Nalunaarutaanni/Isumaqtigijissutaanni atuarnejarsinnaasut.

4. Naatsumik apeqquteqaatigalugu Nunap inoqqaavisut pisinnaatitaaffigut nunat tamalaat akornanni isumaqtigijissutaasimasut atuuppat imaluunniit atuutinngillat?

Akissut: Nunani tamalaani nunap inoqqaavi pillugit isumaqtigijissutaasut Danmarkip aamma Kalaallit Nunaat akornanni attaveqarnermut suliassaqarfinnut tiguneqarsimasunut tunngatillugu sunniutarussimapput. Taamaammat suliassaqarfinni tiguneqartuni kalaallit inuit pisinnaatitaaffiinik Naalakkersuisut inunnut ataatsimoortunut atasiakkaanullu tunngatillugu qulakkeerinnissaat illersuinissaallu pisussaaffinngorpoq. ILO isumaqtigijissummi 169-im ikiisalu Nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqtigiiit Nalunaarutaanni ileqqusut aalajangersakanut tigussaasunut attuumassutilinnullu tunngaviliunneqartut atortussanngortinnissaannik Naalakkersuisut suliuarpit.

Inussiarnersumik inuullaqqusillunga
Med venlig hilsen

Steen Lynge

2/2

Bilag 2

Who are indigenous peoples?

It is estimated that there are more than 370 million indigenous people spread across 70 countries worldwide. Practicing unique traditions, they retain social, cultural, economic and political characteristics that are distinct from those of the dominant societies in which they live. Spread across the world from the Arctic to the South Pacific, they are the descendants - according to a common definition - of those who inhabited a country or a geographical region at the time when people of different cultures or ethnic origins arrived. The new arrivals later became dominant through conquest, occupation, settlement or other means.

Among the indigenous peoples are those of the Americas (for example, the Lakota in the USA, the Mayas in Guatemala or the Aymaras in Bolivia), the Inuit and Aleutians of the circumpolar region, the Saami of northern Europe, the Aborigines and Torres Strait Islanders of Australia and the Maori of New Zealand. These and most other indigenous peoples have retained distinct characteristics which are clearly different from those of other segments of the national populations.

Understanding the term “indigenous”

Considering the diversity of indigenous peoples, an official definition of “indigenous” has not been adopted by any UN-system body. Instead the system has developed a modern understanding of this term based on the following:

- Self- identification as indigenous peoples at the individual level and accepted by the community as their member.
- Historical continuity with pre-colonial and/or pre-settler societies
- Strong link to territories and surrounding natural resources
- Distinct social, economic or political systems
- Distinct language, culture and beliefs
- Form non-dominant groups of society
- Resolve to maintain and reproduce their ancestral environments and systems as distinctive peoples and communities.

A question of identity

- According to the UN the most fruitful approach is to identify, rather than define indigenous peoples. This is based on the fundamental criterion of self-identification as underlined in a number of human rights documents.

United Nations

- The term “indigenous” has prevailed as a generic term for many years. In some countries, there may be preference for other terms including tribes, first peoples/nations, aborigines, ethnic groups, *adivasi*, *janajati*. Occupational and geographical terms like hunter-gatherers, nomads, peasants, hill people, etc., also exist and for all practical purposes can be used interchangeably with “indigenous peoples”.
- In many cases, the notion of being termed “indigenous” has negative connotations and some people may choose not to reveal or define their origin. Others must respect such choices, while at the same time working against the discrimination of indigenous peoples.

Culture and Knowledge

Indigenous peoples are the holders of unique languages, knowledge systems and beliefs and possess invaluable knowledge of practices for the sustainable management of natural resources. They have a special relation to and use of their traditional land. Their ancestral land has a fundamental importance for their collective physical and cultural survival as peoples. Indigenous peoples hold their own diverse concepts of development, based on their traditional values, visions, needs and priorities.

Political participation

Indigenous peoples often have much in common with other neglected segments of societies, i.e. lack of political representation and participation, economic marginalization and poverty, lack of access to social services and discrimination. Despite their cultural differences, the diverse indigenous peoples share common problems also related to the protection of their rights. They strive for recognition of their identities, their ways of life and their right to traditional lands, territories and natural resources.

For media enquiries or interviews on these issues, please contact:

Oisika Chakrabarti, Department of Public Information, tel: 212.963.8264, e-mail: mediainfo@un.org

For Secretariat of the Permanent Forum, please contact:

Mirian Masaquiza, Secretariat of the Permanent Forum on Indigenous Issues, tel: 917.367.6006,
e-mail: IndigenousPermanentForum@un.org

